

הבינני ואלמדה

אצרות דעת, נשפי חיוזק ופרקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגדו"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

בינני הגיגי

הגיגים קצרים בעניני דיומא

הבינני ואחיה

התבוננות וחיוזק במשעולי החיים

איז לי כוח, מה עושים? הטרדות רבות הן, כיצד נוכל להתעלות בעבודת ה'?

גודל כוח התפילה וידיעת מקומו של האדם!

ואתחנן אל ה' בעת היא לאמר. משה רבינו משתמש בכח התפילה. ועל מה התפלל? התפלל שיזכה להיכנס לארץ ישראל. בקשתו היתה רוחנית, הדרך שביקש אותה היתה רוחנית, מדרגת תפילתו היתה גבוהה עד מאוד, והרי אין לנו שום השגה בתפילתו של משה רבינו, ואעפ"כ אמר הקב"ה "לא, איך יכול להכנס לא"י."

המגלה עמוקות (האון רבי נתן נטע בן האון רבי שלמה שפירא זצ"ל, נסתלק לגנוי מרומים ביום י"ג מני"א ה'שצ"ג) רשם ברוח קדשו בספרו ר"ב אופנים לבאר את תפילת משה רבינו להכנס לארץ. בהקדמה לספרו מגלה עמוקות כתוב שהיה בדעתו לכתוב אלף אופנים, אך בתאום כבה האור בחלונותיו "ויאמר ה' אליו ר"ב ל"ך אל תוסיף עוד לאלה, יותר מר"ב ר"ב ל"ך עולה, ואחר כך לראש הפסגה עלה". רבים מאותם מהלכים מובנים גם לאנשים כערכנו ויכולים ללמדנו בינה. נביא בזאת ענין אחד.

ביקש לבטל יצרא דעבודה זרה

הנה ר' שמלאי הקשה במסכת סוטה (יד, ב): מפני מה נתאוה משה להכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה היה צריך? כתב ה'מגלה עמוקות' שנראה לו ליישב את קושייתו בזה הדרך: בודאי לא נתכוון משה לטובת עצמו אלא לטובת כלל ישראל, כי הנה במסכת ערכין (ב, ב) איתא שהקב"ה הקפיד על יהושע שלא התפלל על היצר הרע של עבודה זרה כמו שעשו עורא ואנשי כנסת הגדולה עבור כמה מאות שנים בתקופת הבית שני, שקראו בקול גדול בייא בייא ושחטו ליצרא דעבודה זרה (כדאיתא ביומא סט, ב ובסנהדרין סד, א).

וזה לשון הגמרא במסכת ערכין (סו): "והיינו דקא קפיד קרא עליוה דיהושע, דבכל זכותא כתיב יהושע והכא (ובי עורא - נחמיה ח, יז) כתיב ישוע, בשלמא משה לא בעא רחמי, דלא הוה זכותא דארץ ישראל, אלא יהושע הדוה ליה זכותא דארץ ישראל, אמאי לא ליבעי רחמי".

מבאר ה'מגלה עמוקות': אם כן אומר אני שדבר זה ראה משה ברוח הקודש, שמי שיש לו זכות של ארץ ישראל יכול להעביר יצר הרע של עבודה זרה מן העולם, בשביל זה נתאוה משה להכנס לארץ ישראל.

ונבאר הדברים: לכאורה ביטול יצרא דעבודה זרה נראה כמהלך בלתי מתקבל על הדעת (כלומר, איך פי שטענו אנשי כנסת הגדולה, שלא ניתן יצר הרע אלא לקבל שכו והם מותרים על שכו זה, מכל מקום הקב"ה מצדו הרי נתן יצ"ר משום סיהה הנזכרת בפנים ולמה תובע שיבטלהו?), שהרי הקב"ה ברא בכוונה תחילה את הסטרא אחרא כדי שנצטרך להלחם עמו ונקבל בעבור כך את שכרנו, ואם כן איך תעלה על הדעת עצה כזו לבטל את הסטרא אחרא, והלא בזה שללו מהאדם את הצורך כמו גם את היכולת להלחם עם הסטרא אחרא, ונמצא שהפסידו לו את התכלית שלמענה ירד לעולם, והרי הקב"ה היה יכול לתחילה להכניס את האדם לגן עדן באופן שלא יעמוד כלל במלחמה, ומדוע לא עשה כן, משום שרצה שהאדם יהיה בעולם שיש בו נסיונות, ואע"פ שיקלקל לפעמים, הכל כדאי לו בשביל אותם פעמים שיתגבר על נסיונותיו ויקנה לעצמו שכר רב בעולם הבא, שכר שאינו בבחינת נהמא דכיסופא, ואם כן איהו טעם שיש ביטול יצרא דעבודה זרה.

התשובה היא, שהתפילה לביטול יצרא דעבודה זרה אינה מהלך חדש העוקף את הדרך הישן של מלחמת היצר, התפילה איננה אלא אחד מתכסיסי המלחמה. הרי באותה מידה היה אפשר לשאול איך שייך להתפלל "ואל תביאנו לא לדי חטא ולא נסיון", והרי בזה מבטלים מעצמנו את הבחירה, אלא ודאי התשובה היא שאין זה נקרא ביטול הבחירה, כי אדרבא, חלק מהמעמלות והגיגה הוא להתפלל ולבקש סייעתא דשמיא.

המשך בעמוד הבא

יתברך לילה ויום, ויטרר לכבוד שמו ולא ילאה, כי נפשו השכלית תאמצה ותוסיף בו כוח".

פירוש: אילו היה הצדיק בוטח בכוחות עצמו, לא היה יכול לרוץ ולהשתדל בקיום המצוות ככפיר, כי אז היה ה' יתברך מזניח אותו שהרי הוא בוטח בכוחות אחרים. מוכרח אפוא להיות שהצדיק בוטח בכוח ה' שאינו מוגבל, ולכן יש לו את כל הכוח שבעולם להשתדל בקיום המצוות מבלי להתייגע, כי ה' עמו!

והנה דיבורים אלו כבר פותחים לנו פתח להבין שאם לפעמים אני מרגישים מותשים מעומס העבודה הגשמית והרוחנית, עלינו לדעת שבאמת אין לנו את הכוחות לסחוב את כל העבודה, אלא שאם נבטח בה', הוא ינסך עלינו מכוחו הבלתי מוגבל ונוכל לרוץ ככפיר. ודבר זה נוגע לכל אחד ובפרט לנשים צדקניות הכורעות לפעמים תחת נטל העבודה כאשר ברוב בתי ישראל הן עושות בזמנינו הן את עבודות הבית והן את עבודות הפרנסה.

וקווי ה' יחליפו כוח

וממשיך רבינו בחיי: "וכן אמר הנביא (ישעיה מ, לא): "וקווי ה' יחליפו כוח, יעלו אבר כנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו". ביאור, זה כי יטררו

ופשוטה היא להפליא, בהקדים דיבורים נפלאים אשר אנו מוצאים בפירוש רבינו בחיי, אשר בכוחם להאיר את עינינו, ולראות את קיום התורה והמצוות באור חדש! והם המשך לדברי רבינו בעל חובת הלבבות, שלימדנו עד כה, שהאמונה והביטחון נחוצים בעיקר כדי שנוכל לקיים תורה ומצוות כיאות, והתחלנו להרחיב היריעה בענין זה, מדוע הם באמת נחוצים לכך. ועתה נציגה את דברי רבינו בחיי בתחילת פרשת פינחס בהרחבה.

וזה לשון רבינו בחיי: "וידוע שאין אדם נקרא צדיק אלא הבוטח בו, כענין שכתוב: (משלי כח, א) "וצדיקים ככפיר יבטח", כי כל אחד מהם (מהצדיקים) בוטח בשם יתעלה ככפיר (אחד משמותיו של האריה) הבוטח בכוחו, ולימדך הכתוב כי הצדיק ירוץ בביטחונו להשתדל במצוות ויעבוד את ה'

לשם דוגמא בעלמא נציגה שאלה אשר מתחבטים בה רבים: רבות שמענו, ראינו וסיפרו לנו אבותינו ורבותינו על זקני הצדיקים והחסידים ועל גדולי הדורות, שלא נחו בלילות אלא שעות מועטות בלבד ולא הכניסו לפיהם אלא לחם צר ומים לחץ, ובכל זאת היו כל ימיהם דשנים ורעננים ועבדו את ה' אלוקים בהתלהבות ובחיות גדולה, ויכלו לעמוד על רגליהם שעות מרובות מבלי להתייגע ולהתרוצץ ברגליהם למען פדיון שביים והצלת נפשות. ולא אצל צדיקי הדור בלבד אנו מוצאים כן, אלא אף אצל אנשים פשוטים בני ימינו אנו מוצאים כן, ואנו מתפלאים מהיכן הם שואבים את כוחותיהם.

אך למעשה כשרואים כן אצל הצדיקים נוהגים בדרך לומר שזה בא להם מחמת צדקותם הגדולה ואין לנו כל נגיעה בכך, וכשרואים כן אצל האנשים הפשוטים, תולים זאת במה שנברכו בעודף 'אנרגיה' וברמות גבוהות של 'אדרנלין'.

ומחמת תשובות אלו אין אנו לומדים מהם כלום, כי מה לנו ולצדיקים קדושי עליון? ומה לנו עם אנשים בעלי עודף אנרגיה ודומיהם?

הבוטח אינו מתייגע

אך האמת הפוכה היא

לפתע מתקשרים אליך מהישיבה קטנה להודיע על בנו שצריך סיוע...

טורח גדול ולא ייגעו, כי יש מצוות צריכות טורח גדול ועמל יתר, כגון פדיון שבויים והצלת נפשות שהם מצוות שצריכות זריזות גדולה, ועל זה אמר: "ירוצו ולא ייגעו", ירצה לומר **כי הצדיקים מחליפין כוח וגבורה בעבודה ובמצוות ועל כן אינם נלאים**, וזהו שכתוב (שופטים ה, א): "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", המשלים לשמש בגבורתו שאיננו נלאה. וכן יש מצוות שהם צריכות שקידה והתמדה כגון תלמוד תורה וקנין מדות היראה, צריך האדם שירגיל עצמו בהם עד שההרגל בהם יחזור לו לטבע, ואמר על זה: "ילכו ולא ייעפו", ולשון "ילכו" מלשון (בראשית י, א): "התהלך לפני".

ובכן, הבה ונתבונן בפסוק בישעיה שרבינו בחיי מביא, וזה לשון הכתובים שם: "נותן ליעף כוח ולאין אונים עצמה ירבה, ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו, וקווי ה' יחליפו כוח, יעלו אבר כנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו".

ופירוש הפסוק הוא: יכולים אנו לראות נערים ובחורים שמתייגעים במהרה ונכשלים, ומאידך אנו יכולים לראות זקנים שרצים ואינם מתייגעים, הולכים ואינם מתייגעים, וכפי שפתחנו בתחילת המאמר. והסיבה לכך היא, כי הקב"ה נותן ליעף כוח, ולמי הוא מרבה עצמה? למי שהוא אין אונים, למי שידוע שאין לו כוח משל עצמו והוא בוטח בה'.

אולם הנביא ישעיה גילה לנו בנבואתו, וכן ביאר אותה רבינו בחיי, שבאמת אין אדם בעולם שיש בידו כוח לעבוד את בוראו, כי העבודה גדולה מכפי כוחותיו של אדם. עומד לו אדם בפני נישואי בנו, הוא מתרוצץ מהכא להתם ומהתם להכא, ולפתע מתקשרים אליו מהישיבה קטנה להודיע על בנו השני שצריך סיוע. טרם עלה בידו להקל את הבשורה ולפתע מתקשרים אליו מהבית שבנו הקטן נפל ושבר את היד וצריך ללכת אתו לבית החולים, וכן הלאה, וכל אחד יכול להרחיב את הרשימה. **ריבוננו של עולם** - הוא זוּעֵק - **איך אשא את כל המשא הכבד הזה לבדי?**

והתשובה היא: אכן אינך יכול לשאת לבדך את כל המשא הזה כי הוא כבד ממך מאוד ואין לך די כוחות משל עצמך עבורו. ולכן לא נתן לך הקב"ה את הכוחות לבד כדי שתהיה מוכרח לבטוח בה' ואז תיגוק את חיותך ממנו. אילו היית מקבל את הכוחות לבדך, היית בוטח בעצות ובתחבולות. היית אומר לעצמך: "ב"ה אתמול ישנתי טוב והרי בעל כשרון גדול אנכי,

אין ספק אפוא שאוכל היום לבצע את כל המשימות המוטלות לפני". אבל עתה שלא קיבלת את הכוחות להתמודד עם כל המשימות המוטלות לפתחך, תוכל להרים את עיניך לשמים ולומר: "**הן מי שהכניס אותי למצב כזה, ומי שגזר שתהייה לי טרדות רבות כל-כך, הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, ואם כן בוודאי ירעיף עלי מכוחו כדי שאוכל לעשות את המוטל עלי**". וכשתעשה כן לעולם לא תהיה עבודתך תלויה בסכום השעות שישנת או בכמות המזון שאכלת, כי הקב"ה אינו מוגבל והוא ירעיף עליך מכוחו. וקווי ה' יחליפו כוח - המקווה אל ה' יונק את חיותו ממנו ואין גבול לחיות זו.

וכי יש לו לאדם שליטה על כוחות הנפש שלו? וכשמחליט האדם שבאמת אין לו שליטה על כוחות הנפש שלו ומוטר את עצמו לידי ה' יהיה מה שיהיה, ממילא הוא זוכה לקבל כוחות מאת ה' והוא עצמו עומד משתומם נוכח ההצלחה העליונה שמאירה לו פנים מעל ומעבר למה שהעלה ברעיונו. כמה כוחות הנפש צריך האדם לקיים את תר"ג המצוות בכל שעה ושעה? תחליף את הצינור שאתה יונק ממנו, **תתחיל לינוק אך ורק מבוראך ותראה שאתה מקבל כוחות הגוף והנפש לשמור ולעשות ולקיים את כל המוטל עליך!**

דרכיה דרכי נועם

לפעמים סגנון הדיבור הוא שעל האדם לקרוע את עצמו לגזרים כדי לעבוד את ה'. אולם יש וסגנון זה מייאש את האדם באמרו: "מוכן אני לעבוד אבל לא לקרוע את עצמי לגזרים. עבודה מפרכת אינה בשבילי". ומצד שני: לפעמים סגנון הדיבור הוא: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", העוסק בתורת ה' ומקיים את מצוותיו, נעשה אדם נוח ושלו, חסר דאגות וטרדות. ואף זה גורם לאדם לתמוה בראותו כי רבים מן העונים על תנאי זה מתמודדים עם קשיים גדולים, כגון קשיים של בריאות או של פרנסה. גם יהרהר על כך בעת למדו בשבועות כל הלילה ועיניו נעצמות או בעת עמדו על הרגלים בראש השנה מבוקר ועד ערב. תרצו לומר לי שאני חייב לעשותו? ניחא! אבל אל תאמרו לי כי דרכיה דרכי נועם ושהם מתוקים מדבש ומנופת צופים.

והאמת היא שעל גדולי ישראל היה ניכר תמיד

שהם מיושבים בדעתם ושמושבם בהירה ודעתם צלולה, וכן ראו עליהם שהתורה שהם לומדים מתוקה מדבש ומנופת צופים. וכפי שדיברנו, אם יצפה האדם שהכל יתנהל אצלו על מי מנוחות על מנת שיוכל לעבוד את בוראו בשמחה וביישוב הדעת, סימן הוא שהוא עדיין בוטח בעצמו, ולכן הוא קורס תחת הנטל ואינו יודע לשיית עצות בנפשו. אבל אלו שהבינו כי הם מקבלים את כוחותיהם מאת ה' כמו שנאמר "וקווי ה' יחליפו כוח", לא ציפו מעודם שישתפר מצבם החיצוני, שהרי **קיבלו כוח מאת ה' להתמודד עם כל הקשיים העוברים עליהם ונתורו בשלמות הנפש ובמנוחת המוח!**

הסר דאגה מלִבְךָ

מי הגיד לך שחייבים לישון שמונה שעות בלילה? כי אתה בלחץ, דואג אתה כיצד תוכל למלאות תפקידך למחר. אל דאגה! ישנם אנשים שישנים ארבע שעות בלילה ואפילו פחות מזה והם מתפקדים ביום כרגיל. **אם הקב"ה הכניס אותך למצב כזה שבגללו אין אתה יכול לישון שמונה שעות כפי שהורגלת עד כה, הקב"ה יתן לך גם את הכוח לזה, רק תבטח בו!**

ישנם אנשים רבים שאינם מצליחים להירדם בלילה מרוב דאגה היאך יוכלו למלאות תפקידם למחר. הן צריך אני לסדר מחר ענין רפואי מורכב וזה עתה השעה כבר שלוש לפנות בוקר. היאך יהיו לי אפוא כוחות הגוף והנפש לעשות את המוטל עלי? יהודי יקר! אם הקב"ה הכניס אותך למצב זה, הוא ידאג לך לכוחות הנפש. שכב במנוחה על מיטתך, עצום את עיניך ושקע בשינה מתוקה. דע לך שפעמים הרבה האדם ישן עשר שעות ואינו מצליח לאחר מכן לעשות את המוטל עליו, ופעמים הרבה אין אדם ישן כלל ועולה בידו לעשות את המוטל עליו. וביד מי נתון הדבר? בידו של הקב"ה!

בטח אפוא רק בה', ויתקיים כן הפסוק "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" בוודאי!

[א"ה בגליון הבא נבוא מן היסוד הראשון של רבינו בחיי אל יסוד נוסף, והוא מה ששגרו בפי חסידים: "מְדַאֲרֵךְ טַאן, מְדַאֲרֵךְ נִישֵׁט אוֹיֵךְ טַאן" - אנו אחראים רק על הפעולות ולא על התוצאות. עיקבו אחר הדברים!]

(מתוך שיעורי חובות הלבבות שיעור ה' (חלק 1).

לשמיעת השיעור המלא, חיצו שיעורים, לחצו בכניסתכם למערכת 2 (שיעורי חובות הלבבות) ובחזו שיעור 10. שמעו וביטוחו!

הירדן להכניע רב החובל שבקליפה שהוא קבור נגד קברו של משה, והוא חרוץ א"ף עומד לקבל משה, חושבנא דדין כחושבנא קבור, ודין, וכשיקרא חוטאין פוער פיו לבלוע אותם, וכפי שהיה לאחד של משה חוזר לאחוריו, וכדאיתא בפרקי ר' אליעזר (פמ"ה), וזהו שכתוב (דברים כ, כט) ונשב בגיא מול בית פעור ויקבר אותו בגי (דברים לה, ה) לקביל פעור שפוער פיו לבלוע את ישראל, בשביל זה הוצרך להקבר בעבר הירדן".

הנה בביאורו זה של המגלה עמוקות טמון עומק גדול: הקב"ה שהוא קורא הדורות מראש, ידע שגם לאחר שיבטלו יצא דעבודה זרה, בית מקדשו יחירב ובני ישראל יגלו במצרים, וכפי שהיה לאחד שיעזר ביטל יצא דעבודה זרה, לכן אמר למשה: טובה יותר גדולה תעשה לי ולעמך בזה שתישאר אתם בעבר הירדן ותסתום את פי רב בחובל שבקליפה. הלא כל רצונך לעשות לי נחת רוח, ובכן רב לך אם תישאר בעבר הירדן ותהיה בגלותם חן בגלות בכל והן בגלות אדום, כי בזה תרבה כבוד שמים יותר ויותר מכפי שנדמה לך כעת.

וזהו יסוד ג"כ נפלא שאנו יכולים לקחתו לעצמנו. יש והאדם שואל: למה אין הקב"ה מניח לי למלאות את מבוקשי, והלא יתרבה על ידי כן כבוד שמים בלי גבול? תדע שהקב"ה מקשיב לתפילתך והוא יודע שאתה רוצה לעשות לו נחת רוח, אבל הוא יודע שהריב יותר תגדל בכבודו על ידי שתעבוד אותו ותתבטל אליו בגלותך הפרטית.

בעולם כמו שהיה אצל הבעש"ט הק' ואלו האחים הקדושים הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא ז"ל, שבכל מקום בואם נזדכך האוויר, וממילא מתקיימת תכלית הבריאה.

כשיעזר האוסף עלה לארץ ישראל, אמר: אי-אפשר להשאיר יצא דעבודה זרה כפי שהיה, שהרי על ידו חרב הבית הראשון, ואם נשארו כן, ייחרב שוב, על כן בכוח היסורים שקונים בהם ארץ ישראל ובכוח הכלים שמסר בדינו הקב"ה להאציל את שכניתו בתוכנו ובכוח תיקון סדר תפילה, נבטל יצא דעבודה זרה.

ובכן משה רבינו לא היה בכוחו לעשות זאת מפני שלא היו לו היסורים של קניין ארץ ישראל, מטעם זה - מבאר המגלה עמוקות - רצה משה כל-כך להכנס לארץ ישראל, כדי שיוכל להמשיך קדושה לעולמו של הקב"ה באופן שיוזכר העולם על-ידי יגיעת התחתונים ויתבטל יצא דעבודה זרה.

עמד משה והתחנן: רבונו של עולם, הלא ניהגתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה והעליתי אותם ממדרגה למדרגה, עזר לי אף עתה להעלותם בעוד מדרגה אחת, עזר לי להכנס לארץ כדי שאוכל לבטל יצא דעבודה זרה... וזו היתה תאוותו של משה.

תשובת הקב"ה למשה

פירושו של המגלה עמוקות הוא הפלא ופלא, ויותר נפלא היא תשובת הקב"ה למשה על-פי דרכו של המגלה עמוקות, וזה לשונו: "והשיב לי הקב"ה: רב לך, רוצה לומר צריך אתה להקבר בעבר

המשך בינה הגיגי

כמו כן לענין ביטול יצא דעבודה זרה, ניתן הכוח לאדם להתפלל ולהתחנן על נפשו כל יום שיזכור שהקב"ה מנהל את העולם ומשגיח על כל פרט ופרט, וכיון שהוא בא על-די תפילתו, אין זה נקרא ביטול תכלית, אלא אדרבא יגיעת תפילה זו היא היא המלחמה עצמה!

יסורי קניית ארץ ישראל

יתירה מזו: במפרשים במסכת ערכין שאלו מדוע בא הקב"ה בטענה רק על יהושע על שלא התפלל לביטול יצא דעבודה זרה, והרי מיהושע עד עזרא היו כמה דורות ואף הם לא התפללו לביטול יצא דעבודה זרה, ומדוע לא בא בטענה אף עליהם? ותירצו שכדי לבטל יצא דעבודה זרה צריך לעבור יסורים של קניין ארץ ישראל, ולכן כל אלו שהיו בין יהושע לעזרא, לא יכלו לבטל יצא דעבודה זרה מפני שנולדו בארץ ישראל ולא עברו אותם יסורים של קניית ארץ ישראל, ורק יהושע ועזרא יכלו לבטלו מפני שעלו והכניסו את בני ישראל לארץ ועברו את היסורים של קניית ארץ ישראל. ולפי האמור לעיל, תירוצ זה מובן הפלא ופלא, שהרי מעולם לא עלה בדעתו של הקב"ה שיבואו בני ישראל ויבטלו יצא דעבודה זרה לחינם, ואם היה רוצה שיבטלוהו, היה יכול לבטלו בעצמו. אלא רצונו היה שיתייגעו וירבו קדושתם על-ידי ביטולם אליו, עד שממילא יתבטל יצא דעבודה זרה, כי דבר זה מרבה קדושה

השתטחות על קברי צדיקים ביצד?

בימים אלו עת רבים הולכים ותרבים במקומות שונים, והמובחרים עושים זאת בין היתר וע"י השתטחות על קברי צדיקים וקדמונים ראוי ונכון לצאת בעקבות חכמינו ז"ל ולראות מדברי קדשם על ענין השתטחות על קברי צדיקים, ענינו, מקורותיו כיצד הוא נעשה.

בריש לכול, הנה יש מקום לבעל דין לשאול: 'הלא אנו מאמינים באמונה שלמה שהגוף הוא רק לבוש לנשמה, ושלאחר פטירת האדם הנשמה עולה למעלה ליהנות מזיו השכינה ומשאירה את הגוף להירקב בקבר, ואם כן מה ענין יש להתפלל על קברות הצדיקים. הדין היה נותן שכל הרוצה להתקשר לצדיקים ולזכות מהם לסייע, ילך בדרכם או ילמד בספריהם, אך לא להשתטח על קבריהם אשר גופותיהם נטמנו בהם!'

מקורות קדומים

והנה בראשונה, הדבר פשוט וברור שלענין הדבר גופא אנו מוצאים מקורות קדומים ביותר. כבר במסכת סוטה איתא (ד. ב.): "ויעלו בנגב ויבאו עד חברון - ויבואו" מבעי ליה (שהרי לפי הפשט הכוונה על כל המרגלים!) אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים."

עוד מבואר במסכת תענית (טז. א) כי בעת עצירת הגשמים יוצאים לבית הקברות, ולמה יוצאים לבית הקברות? איתא שם לחד מאן דאמר: "כדי שיבקשו עליו מתים רחמים". וראה עוד שם (ב. ג.) שהועילה התפילה אצל קברות הצדיקים. וכן הוא מפי ספרים וסופרים! והנה בענין זה מקום עימנו להתעכב במספר נקודות.

הנקודה הראשונה כ"י שנשתמש בו קודש

הנה בנוגע לשאלה שהוצגה בראש המאמר מצאנו תשובה לדבר בספר "בית אלוקים" להמב"ט ז"ל (שער התפילה פ"ה) וזה לשונו: "הנה נתבאר שיש הנה גדולה לשפע האלוקי במקום זולת מקום [כלומר, יש מקום מסוגל לשפע יותר ממקומות אחרים]... וכמו שמצינו בכלב שהלך להשתטח על קברי אבות כדי שיצילהו ה' מעצת המרגלים, שהיה בטוח שישמע ה' תפילתו באותו מקום המקודש מצד היות בו האבות הקדושים, והלא גופותיהם בהיותם חיים היו כלים להשתמש בהם בדבר שבקדושה!" וכן הוא כמחזה הזה בספר העקרים (לרבינו יוסף אלבו מגדולי ספרד בורר שלפני הגירוש. במאמר ד ל"ח): "הגוף היה משכן לנפש שהיא כוח עליון, שאע"פ שתצא ממנו בעת המוות, כבר נשאר בו איזה רושם מהכוח האלוקי ההוא שקיבל ראשונה..." וכן הוא בסגנון זה גם בדרשות הר"ן (הדרוש השמיני).

ואמנם בזוהר הקדוש (פרשת אחרי) מצאנו יותר מזה, ותוכן הדברים הנוגעים לענינו, שכל אדם יש בו נפש רוח ונשמה, וכנגדם הוא צריך לקיים מצוות ה' במחשבה דיבור ומעשה, מחשבה כנגד הנשמה, דיבור כנגד הרוח, ומעשה כנגד הנפש. וכשהצדיקים מסתלקים מן העולם מתחלקים שלושת החלקים זה מזה, כאשר כל אחד מקבל מדור לעצמו, הנפש שהיא המדרגה התחתונה נשארת בעולם התחתון, וכשהם רואים שבני ישראל זקוקים לרחמים הם מתפללים עליהם, והרוח עוברת לגן עדן התחתון, והנשמה עולה למדורא עלאה קדישא שנקרא צרורא דחיי ושם היא מתעדת בעידון העליון. מבואר מדברי הזוהר הקדוש, שסיבת השתטחותנו על קברי הצדיקים, היא מפני שנפשותיהם של הצדיקים, אשר היא חלק אחד מנשמתם, עדיין נמצאות שם, וכשאנו באים ודופקים על עושיהן הן מבקשות עלינו רחמים, ולא

"מענה לשון" (סדר תפילות לאמרום בבית הקברות להגאון מהר"ר יעקב ב"ר אברהם שלמה שינא) משמע שמותר לבקש את המתים שימליצו טוב בעינינו.

צדיקים במיתתם קרויים חיים

אולם בזוהר הקדוש (שם פרשת אחרי) איתא, שרבי ייסא שאל היאך מותר להשתטח על הקברים, ומדוע אין בזה משום "דורש אל המתים" שהוא אסור. והשיב לזה שתי תשובות, הראשונה שהאיסור של דורש אל המתים לא נאמר אלא להולכים על קברי אומות העולם אשר בחייהן קרוין מתים, אך לא להולכים על קברי הצדיקים אשר אפילו במיתתן קרוין חיים. והתשובה השנייה, שהאיסור של דורש אל המתים לא נאמר אלא באומות העולם ההולכים אל המתים כדי לעורר את כוחות הטומאה, אבל לא בישראל שהולכים על הקברים מתוך תשובה ותענית ולב נשבר, ומבקשים מן הנשמות שתעלינה לכסא הכבוד ויבקשו רחמים מהש"ת שיחלצם מצרתם.

הנה מבואר מדברי הזוהר הקדוש להדיא, שכאשר משתטחים על קברות הצדיקים, פונים אל נוכח פניהם ומבקשים מהם שיעוררו עלינו רחמים, כי אם היו מתפללים אל הש"ת ורק תולים את הזכות בצדיקים ובקדושת המקום, מה לזה ולאיסור "דורש אל המתים", וקושיא מעיקרא ליתא.

מר אמר חדא ומר אמר חדא...

והנה שנים מגדולי הדורות כתבו תשובות ארוכות וערוכות בענין זה, הראשון הוא מהר"ם שיק (סי רצג) והשני הוא בעל מנחת אלעזר (א"ח סי טו). והנה בעל מנחת אלעזר האריך הרבה להוכיח שאף מהר"ל לא התכוון לאסור לבקש מן המתים שיעוררו עלינו רחמים, כי אם נאמר שזו היתה כוונתו, יקשה עליו מהרבה מקומות בדברי חז"ל, ובראשם מלשון הגמרא בסוטה (ד. א.) שבשעה שכלב השתטח על קברי האבות בחברון, אמר: "אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים".

ועל פי זה כתב בעל מנחת אלעזר: "אלא ודאי כוונת המהר"ל דלא ישים מגמתו שהמת יושיעו באיזה כוח, דזהו בוודאי עוון פלילי, וכשמבקש מהמת שימליץ טוב בעדו לה' יתברך בשמי מעלה, בוודאי גם המהר"ל מודה דאין חשש, דאם לא כן יקשה עליו מכל הש"ס הנזכר, וזהו כוונתו שלא ישים מגמתו נגד המתים בעצמם, אבל להמליץ בעדו אין חשש".

ילך אצל חכם

לדעת בעל מנחת אלעזר, כיון שצדיקים במיתתן קרויים חיים, ההולך על קבריהם הוא כהולך אליהם בחיי חיותם, וכפי שההולך אליהם בחיי חיותם מבקש מהם שיעוררו עליו רחמים, וכמאמר חז"ל (ב"ב קטז. א.) "כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים", כמו כן כשהולך על קבריהם, הוא מבקש מהם שיעוררו עליו רחמים.

וכן היו רגילים תמיד בחצרות החסידים כשהשתטחו על קברות הצדיקים, לגשת מתוך אמונה שלמה שהצדיקים קרויים חיים וש אפשר לבקש מהם להמשיך עלינו ישועות, כפי שהיה אפשר לבקש מהם בהיותם בחיי חיותם. וכבר ידוע לשון הזוהר הקדוש כפי שהביאו בספר התניא (גארת הקדוש פרק כז): "צדיקא דאתפטר, אשתכח בכלוהו עלמין יתיר מבחיוהי", דהיינו שלאחר הסתלקותם כוחם גדול מבחיהם להמשיך ישועות באשר אינם מוגבלים יותר מחמת גופם.

נמצאנו למדים מכל זה, שכאשר באים להשתטח על קברות הצדיקים, מלבד מה שנקל לתפילתנו להתקבל ברצון מחמת קדושת המקום, ומלבד מה שהצדיקים מכירים לנו טובה מפני שאנו מטיבים עמהם, אנו גם מבקשים מהם שיעלו לכסא הכבוד ויבקשו עלינו רחמים. בתפילה ובתקוה שימליצו טוב בעינינו שישינו עפר, שרפי מעלה וצדיקי אמת!

רק מפני שיש שם שפע אלוקי מפני שהעצמות היו משכן השכינה כדברי המב"ט וספר העקרים ודרשות הר"ן.

הנקודה השנייה הנייה יש למתים

והנה מלבד הטעמים שנתבארו, מצאנו עוד, שכאשר משתטחים על קברי הצדיקים, עושים בזה טובה לנשמות הצדיקים, ומחמת כן הם חוזרים ומטיבים עמנו, וכפי שכתב בספר חסידים (סי תג): "ברזילי הגלעדי אמר (ש"ב ט, ח) 'אמות בעירי', כי הנייה יש למתים שאהביהם הולכים על קבריהם ומבקשין על נשמתן טובה, ומטיבים להם באותו עולם, וגם כשמבקשים מהם הם מתפללים על החיים, וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות".

וכן איתא בספר הקדוש "בית אהרן" (עמ' קנז. ב) מבנו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א (יוד"ק דליה חל בט"ו אב), שאמר בזה הלשון: "אבי אדוני מורי ורבי צוק"ל, טרם ששם פעמיז לדרך ההוא (העיר מלינוב) שנתבקש בשם ליישיבה של מעלה, אמר לי בזה הלשון: 'על הציון הקדוש של אדוני אבי זקני הקדוש הרב ר' אהרן הגדול מקארלין צוקללה"ה יש לקונן ולפרש הפסוק 'דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד', כי הדרכים של אותו הציון הנה אבלות וואהלין, שרבים משתטחים עליהם בתפילה ותחנונים לפני הש"ת! כך אמר לי בפיו הקדוש, והבנתי מדבריו הקדושים שהתפלל על זה לעת מצוא שיהיה בוואהלין, וכך הועילה לו תפילתו".

ונתתי לך מהלכים...

וביאר הטבה זו שאנו עושים עם נשמות הצדיקים כשאנו באים להשתטח על קבריהם, הוא בדומה למה שידוע שההוגה בספרי הצדיקים עושה עמהם טובה מפני שהוא מפיח רוח חיות בכוח הדיבור שלהם כאותה שאמרו "שפתותי דובבות בקבר". כי הנה הנשמות בעולם האמת, אינם יכולים ללכת ממקום למקום על ידי מעשיהם כפי שהיו יכולים לעשות בהיותם בזה העולם, ועל ידי שאנו הוגים בדברי תורתם, אנו מתקשרים עמהם והרי הם זוכים על ידי כן להיות בבחינת הולכים. וכדבר הזה נעשה גם כשאנו משתטחים על קבריהם, כי על ידי זה הם יכולים להלך ממקום למקום כפי שהיו הולכים בחיי חיותם.

הנקודה השלישית

נוסח התפילה כעת ההשתטחות

אכן כאן אנו באים לנידון זה שכבר נשברו עליו הרבה קולמוסים, מה צריך להיות נוסח התפילה בעת ההשתטחות על הציון, האם ידבר אל ה' ורק יתלה עצמו בזכות הצדיק, או שמא ידבר אל הצדיק כפי שהיה מדבר עמו אילו היה בא אליו בחיי חיותו, ויבקש ממנו שיעורר עליו רחמים בשמים.

והנה הראשון שמצאנו שהתנגד להתפלל אל נוכח הצדיקים הוא המהר"ל (הלכות תענית) והובאו דבריו בבאר היטב (סי תפ"א סק"יז) וזה לשונו: "המשתטח על קברי הצדיקים ומתפלל, אל ישים מגמתו נגד המתים השוכבים שם, אך יבקש מאת השם יתברך שיתן אליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר".

מאידך, בפרי מגדים כתב שמנוסח התפילה בסדר

אהבת ישראל

במשנתו הטורה של מרן הרה"ק מבעלזא זי"ע

ביום כ"א מנחם אב יחול ההילולא קדישא של האי צדיק נשגב מרנא ורבנא הרה"ק רבי אהרן (בהרה"ק רבי ישכר דוב) מבעלזא זי"ע א והנה למרות היות צדיק זה קדוש ונשגב עד לשמי רום, מכ"מ ישנם נקודות שמהם אנו יכולים ללמוד מכמה דרכיו והנהגותיו ההלכה ואף למעשה. ידוע ומפורסם גודל האהבת ישראל שהיתה לו, ואשר העביר אותה גם לסובביו ולמסתופפים בצלו כאשר לימד אותם איך לדבר אל אחיהם בית ישראל ואיך לחשוב על כל אחד מישראל. ננסה אף אנו להתחכך בשולי גלימתו הטורה, לשלות ולדלות עובדין טבין מאשר השיגה דינו, למען נידע את המעשה אשר נעשה והדרך גילך בה בענין זה!

הבנה לפני המעשה

והנה בטרם ניכנס אל השער להביא עובדות וסיפורים מצדיק זה על אודות האהבת ישראל שלו, נביא מה שכתב בספר "אורח לחיים" הרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב זי"ע א (פרשת נח) שפעם שאל את רבו הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע א איך אפשר לאהוב את הרשע. השיב לו רבו שנשמת כל אדם הוא חלק אלוה-ה ממעל, ולכן יש לרחם על הניצוץ הקדוש שנלכד בקליפות. עבודה גדולה היא כאשר רואים אדם מרוחק מתורה ומצוות, לעורר רחמנות בלב על השכינה הקדושה ועל ידי כך לרחם על האיש ולא לשנוא אותו ח"ו, ואכן אצל אותו צדיק ראו בחוש איך היה שלם בעבודה זו וכפי שנראה תיכף מהעובדות שנציג לפנינו.

מעשה

בספר "פאר ישראל" לתולדותיו של ה'בית ישראל' מגור זי"ע א מובא סיפור נפלא על הרה"ק מבעלזא כדלהלן: יהודי אחד בשם ר' משה טרויבע ז"ל השתקע לאחר המלחמה במדינת אורוגוואי שבדרום אמריקה. באחת השנים בערב פסח נסע לארץ ישראל כדי להסתופף בצלו של ה'בית ישראל' בחג הפסח. באמצע החג שאל אותו ה'בית ישראל' אם כוונתו להיות גם בתל-אביב. כיון ששאל אותו, השיב "הן". אמר לו ה'בית ישראל': "אם כן, בהיותך שם הכנס אל הצדיק מבעלזא". ר' משה נסע לתל-אביב ונכנס אל הרה"ק מבעלזא, הרה"ק חיבבו מאוד ושאל בשלמו, וכשנפרד ממנו אמר לו שאם בדעתך להשאיר בארץ ישראל עד לאחר החג, יואיל בטובו להכנס אליו שוב. בשבוע אל רבו ה'בית ישראל', סיפר לו על בקשת הצדיק מבעלזא שייכנס אליו שוב. אמר לו רבו: "עשה כדבריו, לאחר החג היכנס אליו שוב". כשר' משה חזר אל הרה"ק מבעלזא לאחר החג, התעניין הרה"ק על מקום מגורתו, וכשאמר לו שהוא מתגורר באורוגוואי, שאל אותו הרה"ק אם הוא מכיר יהודי פלוני שהתגורר לפני המלחמה בעיירה פלוגית באירופה והיא 'מוכר בשר'. ר' משה הרים את גבותיו לאות תמיהה, שהרי הכיר את פלוני עוד מלפני המלחמה וידע שכבר אז הסיך מעצמו את כל סממני הדת והתרחק כליל מדרך התורה והמצוות, ואף הבשר שמכר היה בשר נבילות וטריפות. הוציא ר' משה אנחה השוברת חצי גופו של אדם ותיאר בשפה רפה איך נראה יהודי פלוני לדאבון כל לב.

כשמוע זאת הצדיק, קם מכסאו והגיש לו חלה שנאפתה לאחר הפסח, ואמר לו: "במטותא מנן, אם תוכל לקחת עמך חלה זו וליתן אותה ליהודי פלוני בשמי". ר' משה נטל את החלה מידי הצדיק והלך ממנו בברכת פרידה. בשבוע לאורוגוואי, התיירא למלא את שליחותו כי חשש שיהודי זה שהתנכר לאביו שבשמים יתלוצץ מן הצדיק, אך מאחר שקיבל על עצמו למלאות את שליחות הצדיק, לא יכול היה להתחמק ממנה, וכך הלך לו אל מוכר הבשר, מסר לו את החלה, ואמר לו בלב מלא חשש: "הצדיק מבעלזא המתגורר בארץ ישראל שלחה לך כזאת כתשרה".

הבנה למעשה

למרבה הפלא ראה איך סכר של דמעות נפרץ בעיני האיש, ותוך כדי שהדמעות התגלגלו על לחייו, אמר בקול חנוק: "מה? הרבי עדיין זוכר אותי?! הרבי עדיין

חושב עלי?! ר' משה נכנס עמו בשיחה ונודע לו שלפני המלחמה היה חסיד בעלזא ומחמת הצרות והיסורים שעברו עליו, התרחק מדרך התורה. **סוף דבר היה, שמוכר הבשר התעורר אז לתשובה, הוא התחיל לקיים שוב תורה ומצוות, והקים בית בישראל לשם ולתפארת, ממנו יצאו בנים ובני בנים אוהבי ה' ראי אלוקים.**

מעשה

האדמו"ר מרחמסטריווקא ארה"ב שליט"א מספר: 'באחת השנים בערב ראש השנה לקראת דמדומי חמה, נסע מחותנו של הרה"ק מבעלזא, הרה"צ ר' שרגא פייבל ז"ל מהיבנוב זצ"ל (בנו הרה"צ רבי משה אליקים בריעה ה"ד היה חתנו של הרה"ק זי"ע) ממקום מגורו - מושב שדה יעקב - לתל אביב להסתופף בצל הרה"ק מבעלזא בראש השנה. בהכנסו אל הרה"ק מבעלזא קודם התפילה לקבל שלום, שאל אותו הרה"ק "וואס הערט זיך ביי אייך אין שטעטל?" [- מה נשמע בעיירתכם]. גנח ואמר: "הלוואי וכן היו גראים כל מושבות בארץ ישראל, ולא יותר גרוע".

כיון ששמע זאת הצדיק, נשתנו פניו לרעה, הוא בירכו תיכף ומיד בברכת כתיבה וחתומה טובה, ומיני אז במשך כל שני הימים דראש השנה, לא הסתכל לעברו ולא כיבדו בשום כיבוד למרות שהיה רגיל לכבדו תדיר.

הרה"צ ר' פייבל הבין שהרה"ק מבעלזא מקפיד עליו על שדיבר בגנותם של ישראל. ובכן מה עשה בחכמתו? בערב יום הכיפורים נכנס שוב אל הרה"ק מבעלזא, וכיון ששאל אותו שוב על הנעשה עמו, השיב לו: "אני רוצה לספר למרן את מה שהיה לי היום, יצאתי מביתי בכדי לנסוע לים לקראת יום הכיפורים חיפשי מונית ולא מצאתי והתחלתי להתייאש, עד שמונית אחת עצרה לידי והנהג אמר לי: מה אתם חושבים שאצלי לא ערב יוה"כ? הרי אני יהודי ואיך אוכל לקחת אותך? עד שמצאתי מישהו שנסע בין כך לים ונסעת אתו".

הבנה למעשה

כשמוע זאת הרה"ק, זרחו פניו מאושר, "אזעלכע דיבורים זאלט איר מיר ברענגן" [-דיבורים כאלו תביאו אלי] התרגש. וביקש ממנו לחזור על זה שלוש פעמים - בכל ארץ ישראל, בכל מקום שהולכים, מרגישים שיום הקדוש מתקרב ובא...

מעשה

כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא שליט"א מספר שבהיותו ילד קטן שאל אותו פעם דודו הרה"ק מבעלזא זי"ע א מהו לומד. השיב לו שהוא לומד פרק "השוכר את הפועלים". אמר לו הרה"ק זי"ע א: "היודע אתה מה כתוב בפרק זה?!"

הבנה למעשה

איהו מותיב והוא מפרק: "הרי בפרק זה כתוב שצריך לרחם על הפועל היהודי ולראות במה נוכל לעזור לו ולסייע בעדו". זה מה שראה אוהבן של ישראל כשלמד עניינים קשים שבדיני ממונות! חזו נא!

מעשה

לסיום נביא את אשר מספר כ"ק מרן האדמו"ר מרחמסטריווקא ארה"ב שליט"א (מופיע בספר 'אמרות טהורות') שדיבר פעם עם חותנו הרה"ק מסקווירא זי"ע א על אודות ההתעוררות הגדולה שיש לבני ישראל לנסוע לצינונו של הרה"ק מבעלזא, כאשר מידי שנה בשמחת הילולו נוהרים אלפים להשתתף על ציונו ולבקש את בקשתם.

הבנה למעשה

אמר לו חותנו כדברים האלו: **דבר זה נובע מגודל אהבתו שהיתה לו לאחי מישראל, כי זה מה שמעורר את בני ישראל להשיב לו אהבה כלשון החכם (משלי כז, ט) "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם!"** ננסה אף אנו להתחמם באשו הגדולה, ללכת בעקבות הצדיק, לדון את כל האדם לכף זכות, להאיר פנים לכל אדם באשר הוא שם ולהרבות באהבת ישראל בכל האופנים!

נדרים ונדבות

איש אשר ידבנו לבו!

ניתן לתרום להחזקת הגליון במערכות נדרים פלוסי' תחת השם 'הביני ואלמדה'.

לקבלת הגליון בקביעות וכן להערת תודות בכל עניני הגליון ניתן לפנות למכון כינה הביני דוא"ר: a60263@gmail.com

לטייל בעולמו של הקב"ה!

לקראת ימי בין הזמנים, ימים בהם נותנים רווח להתבונן בין פרשה לפרשה מלאו אוצרותיכם חכמה בשיעורים בהירים על נושאים שונים ומעניינים!

טלפון ישיר שע"י קול הלשון: 0732951337

לחצו בכניסתכם למערכת *# ולאחמ"כ 1111202 וגלו אוצרות רוח במגוון נושאים ואקטואליה. שמעון, האיזנו והחליפו כוח!

לתיירות והנצחת שיעור, וכן לקבלת השיעור דבר ים ביזום, ניתן לפנות ישירות למכון 'הביני' בדוא"ר info@machonhavineini.com

400 גליונות

נתרמו ע"י הר"ר חיים יוסף שטרנליכט שליט"א

לרגל שמחת הולדת בנו

יתן ד' ויזכה לראות רוב נחת דקדושה כל הימים!

400 גליונות

נתרמו ע"י הר"ר יעקב בר"י פוטש שליט"א

לרגל שמחת הולדת בנו

יתן ד' ויזכה לראות רוב נחת דקדושה כל הימים!

1000 גליונות

נתרמו בעילום שם לכבוד ולזכר הרה"ק רבי חיים זאנוויל ב"ר משה מריבניץ זי"ע

ולזכות לקרבת השם באמת!